

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2022. № 7.

DOI: 10.32702/2307-2105.2022.7.19

УДК: 658.012.32

Ю. В. Біляк,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: 0000-0002-9766-4780

В. В. Старюк,

студент 2-го курсу магістратури, освітня програма: фінанси, банківська справа, страхування, Національний університет біоресурсів і

природокористування України

ORCID ID: 0000-0002-5509-4812

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

Ju. Biljak,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

V. Stariuk,

*2nd year master's student, educational program: finance, banking and insurance,
The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

DIAGNOSIS OF THE FINANCIAL STATUS OF THE ENTERPRISE IN THE CONTROL SYSTEM

Рівень розвитку економіки на сьогоднішній момент вимагає від господарюючих суб'єктів, які господарюють, дотримування певних правил для успішного функціонування в ринковому середовищі. За умов істотного розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. У статті розглянуто роботи вітчизняних науковців в сфері діагностики та контролінгу підприємств. Висвітлено теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємства в системі контролінгу та практичне застосування моделей на прикладі реального підприємства. Автори статті виділяють основні проблеми сучасного стану діагностики фінансового стану підприємства як дієвого інструменту контролінгу. Охарактеризовано основні теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємства в системі контролінгу, як управлінської системи прийняття стратегічних рішень. Розглянуто загальні підходи та чинні в Україні методики діагностики фінансового стану підприємства. Застосовано на практиці вітчизняну методику на прикладі реального підприємства. Виявлено основні недоліки чинних в Україні методик.

The current level of economic development requires economic entities that operate businesses to follow certain rules for successful functioning in the market environment. Under the conditions of significant expansion of the rights of enterprises in the field of financial and economic activity, the role of timely and qualitative analysis of the financial condition of enterprises, assessment of their liquidity, solvency and financial stability, search for ways to increase and strengthen financial stability is significantly increasing. Controlling is an important factor in ensuring the competitiveness of the enterprise, it allows solving a number of issues, such as: the stability of business and its finances, the identification and use of internal reserves, the prompt and effective implementation

of innovations, the implementation of the mission, the development strategies of the enterprise. In modern economic conditions, the question of diagnosing financial activity is of particular importance for all branches of the economic system, because without an assessment and analysis of the financial and economic activity of an enterprise, it is impossible to determine effective ways of its further development. The article examines the work of domestic scientists in the field of diagnostics and controlling of enterprises. The theoretical principles of diagnosing the financial state of the enterprise in the controlling system and the practical application of models on the example of a real enterprise are highlighted. The authors of the article highlight the main problems of the modern state of diagnostics of the financial state of the enterprise as an effective controlling tool. The main theoretical principles of diagnosing the financial state of the enterprise in the controlling system, as a management system for making strategic decisions, are characterized. General approaches and methods of diagnosing the financial state of the enterprise in force in Ukraine are considered. The domestic methodology is applied in practice on the example of a real enterprise. The main shortcomings of the methods in force in Ukraine have been revealed.

Ключові слова: *діагностика, контролінг, фінансовий стан, моделі діагностики, підходи діагностики, банкрутство.*

Keywords: *diagnostics, controlling, financial condition, diagnostic models, diagnostic approaches, bankruptcy.*

Актуальність. Ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах залежить від результативності роботи служб контролінгу. Найефективнішим інструментом, для досягнення цілей контролінгу виступає діагностика фінансового стану підприємства. Незважаючи на велику кількість наукових робіт та фахової навчальної літератури з питань фінансової діагностики та оцінки фінансового стану підприємства, алгоритми проведення аналітичних робіт потребують їх подальшого дослідження і

аналізу, направлено на виявлення їх недоліків і пошук варіантів їх усунення. Недостатня актуальність методичного інструментарію вказує на потребу в дослідженні теоретико-методологічних і практичних засад в цій області.

Аналіз досліджень і публікацій. Діагностика фінансового стану підприємства досліджувалась у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Основою вивчення у вітчизняній сфері став логіко-дедуктивний підхід, детальніше про який описано в роботах таких авторів як: М. Білик, І. Бланк, О. Волков, А. Чупіс, М. Федотов, Н. Родіонов.

Емпірично-індуктивний підхід, який досліджується в роботах О. Терещенка, О. Островської, Л. Костирко, І. Зятковського, А. Турила, дає змогу отримати більш ширшу інформацію по фінансовому стану, за рахунок використання дискримінантного аналізу, регресійний аналіз, експертних опитувань. Незважаючи на прогресивність даного підходу, процес його інтеграції в вітчизняні практики стоїть на місці.

Мета статті полягає у визначенні ролі діагностики фінансового стану підприємства в системі контролінгу та удосконаленні чинних методичних підходів до фінансової діагностики.

Предметом дослідження є методична база фінансової діагностики підприємств як складової системи контролінгу.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність підприємств.

Виклад основного матеріалу. Одним з найважливіших процесів, які відбуваються на кожному підприємстві, є аналіз і діагностика фінансового стану підприємства. Діагностика являє собою аналітичну процедуру, що передбачає виявлення недоліків фінансового механізму підприємства. Виконання обов'язків по діагностиці бере на себе служба контролінгу, яка на основі отриманих результатів прогнозує розвиток подій на підприємстві.

Підвищення продуктивності підприємства, засноване на цілісному вивченні всіх аспектів діяльності суб'єкта господарювання й підсумуванні

отриманих результатів є головною метою фінансово-господарської діяльності підприємства.

Отримані результати діагностики слугують опорою як для прийняття управлінських рішень керівниками і спеціалістами на підприємстві, так і для інвесторів та акціонерів, кредиторів, покупців і постачальників.

Дослідження наукових джерел з визначеної тематики вказує на те, що поняття діагностики фінансового стану підприємства базується на сполученні теоретичних аспектів контролінгу, антикризового управління, економічної діагностики та фінансового аналізу. Для визначення суті поняття «діагностика фінансового стану підприємства» пропонуються існуючі в економічній літературі підходи.

У роботах А.С. Вартанова, І.Г. Сокиринської та З.Н. Соколовської діагностика розглядається з позиції системного підходу, що дозволяє не тільки з всіх боків оцінювати стан об'єкта в умовах неповноти інформації, але і виявляти проблеми його функціонування, а також визначати шляхи їх вирішення, враховуючи коливання параметрів системи. А.С. Вартанов, наприклад, вказує на суттєві відмінності діагностики від аналізу, які не враховуються багатьма авторами: "на відміну від економічного аналізу, який направлений на вивчення динаміки економічних показників, діагностика дозволяє ще й виявляти структуру зв'язків між цими показниками, щільність та динаміку цих зв'язків" [1, с. 9].

А.І. Муравйов трактує діагностику як спосіб встановлення характеру збоїв нормального перебігу господарського процесу на підставі типових ознак, властивих тільки даному об'єкту [2, с. 144]. Увага концентрується лише на аналізі і контролі відхилень від нормального перебігу господарської діяльності підприємства. Але це не розкриває повністю зміст діагностики і її потенційні можливості як сучасного управлінського інструменту. Крім того, поняття "нормальний перебіг господарського процесу" може трактуватися неоднозначно, що не дозволяє зробити кінцевих висновків про стан об'єкту дослідження.

Схожі трактування діагностики і у інших авторів, а саме А.П. Градов, В.І. Кузін, Н.Г.Данілочкіна діагностику розглядають як напрямок економічного аналізу, який дозволяє виявити характер порушення нормального перебігу економічних процесів на підприємстві [3, 278 с].

Досить цікавою щодо призначення діагностики є думка О.О.Гетьман і В.М. Шаповал: "Діагностика як спосіб розпізнавання соціально-економічної системи за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур і виявлення в них слабких ланок і "вузьких місць" відноситься до методів непрямих досліджень" [4, с. 9].

Подібними є погляди Е.М. Короткова, А.А. Беляєва, Д.В. Валового, які під діагностикою розуміють "визначення стану об'єкту, предмету явища або процесу управління через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, пошук в них слабких ланок та "вузьких місць" [5, с. 146].

Поняття «діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства» за свою історію пройшло ряд еволюційних етапів. На першому етапі використання даного виду досліджень стану підприємства, діагностика фінансово-господарського стану розглядалась як один із видів економічного (фінансового) аналізу. А саме діагностика не мала відокремленого практичного значення і розглядалась лише в контексті фінансового аналізу, як один із етапів.

На другому етапі еволюції даний вид дослідження було адаптовано до системи управління на підприємстві, так діагностика набула більш практичного значення. Також термін «діагностика фінансово-господарського стану» почала розглядатись з точки зору функції управління, складової системи аналітичного управління підприємством та дослідження стану підприємства з метою інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень.

Після засвоєння практичного значення діагностики в сучасному етапі із поняття діагностики трансформувалось в певний процес, направлений на аналіз фінансової ситуації, оцінку ефективності господарських рішень і

здійснення на основі отриманих даних, економічно обґрунтоване управлінське стратегічне рішення.

У своїй праці Л. А. Костирко зазначає, що на сучасному етапі сформувалось чотири концепції діагностики: аналітична, інформаційна, антикризова, консультаційно-дорадча [6, с. 8 – 14].

Орієнтуючись на визначення вище перерахованих науковців, можна вивести узагальнююче визначення діагностики фінансового стану підприємства – це процес оцінки стану функціонування об'єкта господарювання з врахуванням притаманних йому особливостей діяльності, що включає повний аналіз отриманих результатів, а також пошук можливих заходів ліквідації існуючих прогалин в управлінні.

Виведене визначення дуже схоже на сучасне, яке сформулював Коваленко В. В. економічна діагностика – це комплексний аналіз поточного стану і перспектив розвитку підприємства з метою розв'язання проблем і використання переваг, що виникають та створюються в процесі його діяльності [7, с. 20].

Практика впровадження контролінгу на підприємствах показала, що види контролінгу можна класифікувати за напрямками діяльності: фінансовий контролінг, контролінг маркетингу, контролінг логістики, інвестиційний, контролінг інноваційних процесів, персоналу, тощо. На фоні всіх напрямів особливо виділяється фінансовий контролінг. Його можна інтерпретувати як систему інформаційного забезпечення координації всіх підсистем управління, що передбачає використання методів і процедур із бюджетування, стратегічного планування, управлінського обліку, фінансової діагностики, управління ризиками та внутрішнього контролю, які в загальному направлені на підвищення ефективності фінансово-економічних рішень і збільшення капіталу підприємства.

Для успішної інтеграції контролінгу в фінансову екосистему підприємства необхідно правильно обрати інструменти контролінгу, виходячи з особливостей діяльності підприємства. В сучасних реаліях можна

помітити недостатню ефективність використання на практиці інструментів контролінгу через відсутність необхідних фундаментальних знань про нього. Для формування ефективної конкурентоздатної стратегії в умовах нестійкого ринку, українським менеджерам необхідний аналіз методик та інструментів контролінгу, а саме діагностики фінансового стан підприємства, як системи управління бізнесом.

Головна роль економічної діагностики полягає у трьох основних функціях, які вона виконує. А саме: функцію оцінки (визначення стану функціонування об'єкта управління); діагностичну (виявлення можливих змін стану об'єкта); пошукову (визначення можливих заходів покращення або відновлення стану суб'єкта управління). Саме за допомогою цих функцій визначено роль економічної діагностики в підвищенні ефективності управління фінансовим станом підприємства.

Основними показниками контролінгу є абсолютні та відносні числові характеристики, що у першу чергу мають відображати динаміку певних явищ та тенденцію їх розвитку.

Існує два сучасних підходи до оцінки показників контролінгу: логіко-дедуктивний (полягає у розкладанні узагальненого показника на складові) та емпірико-індуктивний (до аналізу включають лише найбільш суттєві показники діяльності).

До логіко-дедуктивних показників належать:

- Піраміда Дюпона – відображає норму прибутку, що сформована за рахунок рентабельності, продажу та оборотності капіталу;

- Pyramid Structure of Ration (PSR) –зведений показник норми прибутку розкладають на складові за допомогою відношення окремих елементів до всього обороту;

- ZWEI – складається з показників для планування, аналізу та порівняння відмінних за ростом і структурою капіталу підприємств;

- RL – базується на показниках рентабельності та ліквідності.

Значним недоліком використанням логіко-дедуктивного підходу до оцінки показників контролінгу в вітчизняних умовах є те, що вони не передбачають використання показників фінансової потужності підприємства. А саме індикаторів, наявних у Звіті про рух грошових коштів. Світова практика фінансового аналізу показує, що чистий грошовий потік використовується як база для розрахунку цілого ряду показників, у тому числі показників рентабельності.

Другим недоліком використанням логіко-дедуктивного підходу є розрахунок показників, які в значній степені корелюються між собою і відображають інформацію не в повному обсязі. З економетричної точки зору така ситуація є неприпустимою, оскільки це призводить до суттєвого викривлення результатів аналізу.

Емпірично-індуктивний підхід включає ряд показників, які виводяться з використанням математично-статистичних методів обробки емпіричних даних та експертних оцінок. Вибір індикаторів, які будуть входити в систему показників, здійснюється фінансовими експертами. Одержані системи показників, як правило, використовуються для визначення класифікації підприємств, а саме для поділу їх на фінансово-спроможні та неспроможні.

Теорія і практика показує, що найбільш ефективними методами, які використовуються у процесі розробки емпірично-індуктивних систем показників є дискримінантний аналіз, регресійний аналіз, експертні опитування, метод штучних нейронних сіток, методи нечіткої логіки.

Серед чинних в Україні офіційних методик діагностики доречно визначити:

— Затверджений порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої

здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара, затверджений 14.07.2016 р. № 616

— Методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. №81. Ця методика охоплює всі основні напрямки фінансово-господарської діяльності підприємства та її кінцевий висновок дає змогу визначитись про подальший фінансово-економічний стан та перспективи суб'єкта господарювання. Методика втратила актуальності після змін в системі бухгалтерського обліку після 2000 р.;

— Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. №14 у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. №1361. Недоліком є узагальнення показників фінансової стійкості та ділової активності;

— Методику аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170. У цій методиці вперше були враховані галузеві особливості при визначенні нормативів коефіцієнтів оборотності активів, рентабельності діяльності та рентабельності власного капіталу Її недоліком є те, що вона використовується лише в діагностиці державних підприємств;

— Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001р. № 49/121. Її недоліком є відсутність врахування специфіки діяльності суб'єкта господарювання для отримання більш реалістичних результатів діагностики.

Для отримання точних і об'єктивних результатів оцінки фінансового стану підприємства, необхідно враховувати ряд економічних факторів, які формують реалії розвитку українського бізнесу. Так велика частина міжнародних і зарубіжних практик втрачають свою актуальність для застосування на вітчизняному просторі. Серед адаптованих моделей особливо виділяється дискримінантна багатofакторна модель діагностики фінансового стану підприємств, яку вперше була запроваджено «Порядком проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара» затверджений 14.07.2016 р. № 616.[9]. На сьогоднішній день вона є найбільш точною, оскільки була адаптована під реформовану у 2013 році податкову звітність і отримала ряд інноваційних допрацювань. Базовий алгоритм багатofакторної дискримінантної функції для розрахунку інтегрального показника має такий вигляд:

$$Z=a_1K_1+a_2K_2+a_3K_3+a_4K_4+a_5K_5+a_nK_n-a_0$$

де: Z – інтегральний показник фінансового стану бенефіціара;

$K_1, K_2...K_n$ - фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності бенефіціара (фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, позначаються як $MK_1, MK_2...MK_n$);

$a_1, a_2... a_n$ – параметри дискримінантної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів;

a_0 – вільний член дискримінантної моделі.

Вибір моделі інтегральної оцінки залежить від виду діяльності підприємства, та від його належності до великих (середніх) чи малих підприємств (табл. 1).

**Таблиця 1. Моделі розрахунку інтегрального показника
фінансового стану бенефіціара (великі та середні підприємства)**

№ з/п	Групи видів економічної діяльності	Модель
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А (розділи 01–03)	$Z=1,3 \cdot K_3 + 0,03 \cdot K_4 + 0,001 \cdot K_5 + 0,61 \cdot K_6 + 0,75 \cdot K_7 + 2,5 \cdot K_8 + 0,04 \cdot K_9 - 0,2$
2	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція С (розділи 10–12)	$Z=0,035 \cdot K_1 + 0,04 \cdot K_2 + 2,7 \cdot K_3 + 0,1 \cdot K_6 + 1,1 \cdot K_7 + 1,2 \cdot K_8 + 0,05 \cdot K_9 - 0,8$
3	Переробна промисловість: секція С (розділи 13–18, 31, 32)	$Z=0,95 \cdot K_3 + 0,03 \cdot K_4 + 1,1 \cdot K_6 + 1,4 \cdot K_7 + 3,1 \cdot K_8 + 0,04 \cdot K_9 + 0,03 \cdot K_{10} - 0,45$
4	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція В (розділи 05–09); переробна промисловість: секція С (розділи 19–30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція Е (розділи 36–39)	$Z=0,025 \cdot K_1 + 1,9 \cdot K_3 + 0,45 \cdot K_6 + 1,5 \cdot K_8 + 0,03 \cdot K_9 - 0,5$
5	Будівництво: секція F (розділи 41–43)	$Z=0,02 \cdot K_1 + 1,7 \cdot K_3 + 0,01 \cdot K_4 + 0,3 \cdot K_6 + 0,4 \cdot K_7 + 2,9 \cdot K_8 - 0,1$
6	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів: секція G (розділи 45–47); тимчасове розміщування й організація харчування: секція І (розділи 55, 56)	$Z=1,03 \cdot K_3 + 0,001 \cdot K_4 + 0,16 \cdot K_6 + 0,6 \cdot K_7 + 2,9 \cdot K_8 + 0,08 \cdot K_9 - 0,14$
7	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція Н (розділи 49–53); електрозв'язок: секція J (розділ 61)	$Z=0,07 \cdot K_2 + 1,27 \cdot K_3 + 0,32 \cdot K_6 + 1,98 \cdot K_8 + 0,04 \cdot K_9 + 0,04 \cdot K_{10} - 0,15$

Продовження таблиці 1.

8	Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція К (розділи 64–66)	$Z=0,025 \cdot K_1 + 2,7 \cdot K_3 + 0,005 \cdot K_4 + 0,13 \cdot K_7 + 2,4 \cdot K_8 - 0,93$
9	Інформація та телекомунікації: секція J (розділи 58–60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L–U (розділи 68–99)	$Z=0,03 \cdot K_1 + 0,9 \cdot K_3 + 0,01 \cdot K_4 + 0,002 \cdot K_5 + 0,15 \cdot K_6 + 0,5 \cdot K_7 + 2,9 \cdot K_8 - 0,05$

Перелік фінансових коефіцієнтів для розрахунку інтегрального показника наведено в таблиці 2.

Таблиця 2. Фінансові коефіцієнти для розрахунку інтегрального показника фінансового стану підприємства

Коефіцієнт	Характеристика	Розрахунок
K_1 - Коефіцієнт покриття	Показує рівень покриття необоротних активів короткостроковим капіталом	Оборотні активи / Поточні зобов'язання
K_2 - Проміжний коефіцієнт покриття	Характеризує очікувану платоспроможність боржника у короткостроковому періоді.	Монетарні оборотні активи / Поточні зобов'язання
K_3 - Коефіцієнт фінансової незалежності	Характеризує ступінь залежності підприємства від позичкових джерел фінансування.	Власний капітал / Валюта балансу
K_4 - Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	Характеризує рівень фінансування необоротних (довгострокових) активів за рахунок власного капіталу бенефіціара.	Власний капітал / Необоротні активи
K_5 - Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Показує ефективність використання інвестованого власниками капіталу підприємства.	Чистий прибуток або збиток / Інвестований власний капітал
K_6 - Коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (EBIT)	Показник рентабельності, який вимірює об'єм операційного прибутку (валового прибутку за вирахуванням операційних витрат) згенерований кожною гривнею продажів.	Фінансовий результат від операційної діяльності / Чистий дохід від реалізації

Продовження таблиці 2.

К ₇ - Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності за EBITDA	Показує частку операційного прибутку від загального обсягу доходів до сплати податків і нарахування амортизації	EBITDA / (Чистий дохід від реалізації + інші операційні доходи)
К ₈ - Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	Показує відсоток того, наскільки вигідні активи компанії в отриманні доходу	Чистий фінансовий результат / Валюта балансу

Висновок про фінансовий стан підприємства робиться на основі присвоєння йому класу згідно з інтерпретацією значень інтегрального показника. Інтерпретація інтегрального показника відбувається згідно таблиці 3, в якій враховується вид економічної діяльності підприємства. Шкала класифікації розроблена на основі значень інтегрального показника фінансового стану та з урахуванням ймовірності невиконання позичальником взятих зобов'язань.

Класи за рівнем фінансового стану слід інтерпретувати таким чином:

Клас 1 - високий рівень спроможності виконувати зобов'язання та найменша ймовірність дефолту.

Клас 2 - достатній рівень спроможності виконувати свої зобов'язання та незначна ймовірність дефолту.

Клас 3 - нижче середнього рівень спроможності виконувати зобов'язання.

Клас 4 - фінансовий стан підприємства є нестабільний і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності.

Клас 5 - високий рівень неплатежів та дефолт.

**Таблиця 3. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗНАЧЕНЬ інтегрального показника
фінансового стану підприємства (великі та середні)**

№ з/п	Види економічної діяльності	Класи за рівнем фінансового стану				
		Клас 1	Клас 2	Клас 3	Клас 4	Клас 5
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А (розділи 01–03)	більше ніж + 0,81	від + 0,80 до + 0,35	від + 0,34 до - 0,25	від – 0,26 до – 3,2	менше ніж – 3,2
2	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція С (розділи 10–12)	більше ніж + 0,71	від + 0,7 до 0	від – 0,01 до – 0,70	від – 0,71 до – 3,4	менше ніж – 3,5
3	Переробна промисловість: секція С (розділи 13–18, 31, 32)	більше ніж + 0,81	від + 0,8 до + 0,17	від + 0,16 до – 0,5	від – 0,51 до – 3,6	менше ніж – 3,7
4	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція В (розділи 05–09); переробна промисловість: секція С (розділи 19–30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція Е (розділи 36–39)	більше ніж + 0,8	від + 0,79 до + 0,04	від + 0,03 до – 0,75	від – 0,76 до – 4,6	менше ніж – 4,7
5	Будівництво: секція F (розділи 41–43)	більше ніж + 0,07	від + 0,06 до – 0,4	від – 0,41 до – 0,9	від – 0,91 до – 3,7	менше ніж – 3,8

Продовження таблиці 3.

6	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів: секція G (розділи 45–47); тимчасове розміщування й організація харчування: секція I (розділи 55, 56)	більше ніж + 0,91	від + 0,9 до + 0,16	від + 0,15 до – 0,6	від – 0,61 до – 4,6	менше ніж – 4,7
7	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція H (розділи 49–53); електрозв'язок: секція J (розділ 61)	більше ніж + 1,01	від + 1,0 до + 0,35	від + 0,34 до – 0,37	від – 0,38 до – 3,4	менше ніж – 3,5
8	Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція K (розділи 64–66)	більше ніж + 1,2	від + 1,19 до + 0,52	від + 0,51 до – 0,25	від – 0,26 до – 4,1	менше ніж – 4,2
9	Інформація та телекомунікації: секція J (розділи 58–60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L–U (розділи 68–99)	більше ніж + 0,7	від + 0,69 до + 0,09	від + 0,08 до – 0,5	від – 0,56 до – 3,2	менше ніж – 3,3

Проведемо розрахунки згідно описаних моделей для підприємства АТ «УКРТЕЛЕКОМ». В таблиці 4 наведені основні економічні показники, необхідні для розрахунку коефіцієнтів.

Таблиця 4. Показники економічної діяльності
АТ «УКРТЕЛЕКОМ» за 2021 р

Показник	Значення
Монетарні оборотні активи	1678568
Поточні зобов'язання	1260764
Власний капітал	10495526
Валюта балансу	14255053
Фінансовий результат від операційної діяльності	1856800
Чистий дохід від реалізації	3975837
Чистий фінансовий результат	360032
Операційні оборотні активи	1993118
Фінансові результати перед оподаткуванням, фінансовими витратами та нарахуванням амортизації	472871
Довгострокові та поточні зобов'язання	3759527

Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності ДК 009: 2010, затвердженої Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики України від 29 листопада 2010 року № 530 досліджуване нами підприємство належить до групи №61 за моделі діагностики банкрутства, розробленої для українських підприємств. Це означає, що до розрахунку беруться коефіцієнти K_2 , K_3 , K_6 , K_8 , K_9 і K_{10} . Провівши розрахунок коефіцієнтів, визначених у таблиці розрахунку фінансових коефіцієнтів, що використовуються для обчислення інтегрального показника фінансового стану підприємства отримаємо наступні значення:

$$K_2=1678568/1260764=1,33;$$

$$K_3=10495526/14255053=0,74;$$

$$K_6=1856800/3975837=0,47;$$

$$K_8=360032/14255053=0,93;$$

$$K_9=3975837/1993118=1,99;$$

$$K_{10}=472871/3759527=0,13;$$

Визначимо інтегральний показник:

$$Z=0,07*K_2+1,27*K_3+0,32*K_6+1,98*K_8+0,04*K_9+0,04*K_{10}-0,15=0,07*1,33+1,27*0,74+0,32*0,47+1,98*0,93+0,04*1,99+0,04*0,13-0,15=2,96$$

Відповідно до таблиці інтерпретацій інтегрального показника діагностики фінансового стану підприємства, АТ «УКРТЕЛЕКОМ» відноситься до 1 класу. Це значить, що діагностовано підприємство має високий рівень спроможності виконувати свої зобов'язання, та має низьку вірогідність дефолту.

Висновки

Отже, діагностика фінансового стану підприємства – це процес оцінки стану функціонування об'єкта господарювання з врахуванням притаманних йому особливостей діяльності, що включає повний аналіз отриманих результатів, а також пошук можливих заходів ліквідації існуючих прогалин в управлінні. Головна роль діагностики фінансового стану полягає у визначенні стану функціонування об'єкта управління, виявленні можливих змін стану об'єкта та визначенні можливих заходів покращення або відновлення стану суб'єкта управління.

Щоб отримати більш об'єктивні і чіткі результати діагностики, як показує практика, лише одними методиками не обійтися. Фінансовий спеціаліст має на власному досвіді поєднувати регресійний аналіз, експертні опитування, метод штучних нейронних сіток, методи нечіткої логіки та застосовувати економетричні моделі. Це створює ситуацію, коли загальноприйнята модель діагностики фінансового стану, яка «стоїть на озброєнні» у вітчизняних практиках, значно програє сучасним інноваційним підходам.

Чинні методики потребують вдосконалення, яке має передбачати розробку єдиних підходів до алгоритму розрахунку фінансових показників та їх нормативних значень, адаптуванні до сучасних умов господарювання з оновленням під дійсні нормативно-правові бази. Особливо важливим стоїть питання придатності застосування дійсних і пошуку нових методик діагностики фінансового стану в умовах кризової ситуації та війни.

Література

1. Вартанов А. С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. Москва: Финансы и статистика, 1991. С. 80.
2. Муравьев А. И. Теория экономического анализа: проблемы и решения. Москва: Финансы и статистика, 1998. С. 144.
3. Градов, А. П., Кузин Б. И. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой. СПб: Специальная литература, 1996. С. 510.
4. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економічна діагностика. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. С. 307.
5. Коротков Э. М., Беляев А. А., Валовой Д. В. Антикризисное управление. Москва: Инрфа-М, 2003. С. 432.
6. Костирко Л. А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства. Харків: Фактор, 2008. С. 336.
7. Коваленко В. В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 2(1). С. 17-20.
8. Рета М. В. Діагностика фінансового стану як інструмент управління фінансовою безпекою підприємства. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 67. С. 80-89.
9. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Затверджено Наказ Міністерства фінансів України 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16?lang=uk#Text>

References

1. Vartanov, A. S. (1991), *Jekonomicheskaja diagnostika dejatel'nosti predpriyatija: organizacija i metodologija* [Economic diagnostics of the enterprise activity: organization and methodology], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
2. Murav'ev, A. I. (1998), *Teorija jekonomicheskogo analiza: problemy i reshenija* [Theory of Economic Analysis: Problems and Solutions], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
3. Gradova, A. P. and Kuzina, V. I. (1996), *Strategija i taktika antikrizisnogo upravlenija firmoj* [Strategy and tactics of anti-crisis management of the company], Special'naja literature, Saint Petersburg, Russia.
4. Het'man, O. O. and Shapoval, V. M. (2007), *Ekonomichna diahnostyka* [Economic diagnostics], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.
5. Korotkov, Je. M. Beljaev, A. A. and Valovoj, D. V. (2003), *Antikrizisnoe upravlenie* [Crisis management], INFRA-M, Moscow, Russia.
6. Kostyrko, L. A. (2008), *Diahnostyka potentsialu finansovo-ekonomichnoi stijkosti pidpriemstva* [Diagnosis of the potential of financial and economic stability of the enterprise], Faktor, Kharkiv, Ukraine.
7. Kovalenko, V. V. (2016), “Theoretical approaches in determining the essence of enterprise diagnostics”, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 2(1), pp. 17-20.
8. Reta, M. V. (2013), “Diagnostics of the financial condition as a tool for managing the financial security of the enterprise”, *Visnyk NTU “KhPI”, Tekhnichnyj prohres i efektyvnist' vyrobnytstva*, vol. 67, pp. 80—89.
9. Ministry of Finance of Ukraine (2016) “On approval of the Procedure for assessing the financial condition of a potential beneficiary of an investment project, the implementation of which is envisaged on the basis of financial self-sufficiency, as well as determining the type of collateral for servicing and repaying a loan provided by international financial organizations”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16?lang=uk#Text> (Accessed 20 June 2022).